

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ВНЗ «Національна академія управління»,
доктору економічних наук,
професору І.Ю. Штулер

ВІДГУК

**рецензента, доктора економічних наук, доцента,
Овчара Петра Андрійовича
на дисертаційну роботу Місяйла Василя Михайловича на тему
«Державна економічна політика формування та розвитку ринку
консалтингових послуг»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка
(галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки)**

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Сучасний розвиток світової та національної економіки відбувається в умовах постійних трансформацій, зумовлених посиленням глобальної нестабільності, структурними змінами та впливом численних зовнішніх шоків. Повномасштабна збройна агресія РФ проти України суттєво змінили умови функціонування суб'єктів підприємництва та актуалізували потребу в пошуку нових інструментів забезпечення їхньої адаптивності, стійкості й конкурентоспроможності. За таких умов особливого значення набуває ринок консалтингових послуг, який трансформується з допоміжного сегмента ділової інфраструктури на важливий елемент забезпечення інформаційної, аналітичної та управлінської підтримки розвитку бізнесу й економіки загалом.

Водночас сучасний стан ринку консалтингових послуг характеризується наявністю певного дисбалансу між зростаючою потребою суб'єктів підприємництва у професійних консультаційних, аналітичних, цифрових і спеціалізованих послугах та недостатньою адаптивністю інституційного й державного економічного механізму його формування та розвитку. Традиційні підходи до державного регулювання не завжди повною мірою враховують динамічність трансформаційних процесів, зміну потреб бізнесу, цифровізацію консалтингової діяльності, необхідність релокації та адаптації підприємств, а також нові ризики, що виникають в умовах воєнного стану. Це обмежує можливості повноцінного використання потенціалу консалтингових послуг як інструменту підвищення ефективності управлінських рішень і забезпечення структурної модернізації національної економіки.

Відтак, вирішені в дослідженні науково-прикладні завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад та стратегічних напрямів державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг, є безперечно своєчасними. Виходячи з вищевикладеного, дисертаційна робота Місяйла Василя Михайловича «Державна економічна політика формування та розвитку ринку консалтингових послуг» є актуальною та має практичне значення для розв'язання нагальних проблем ринку консалтингових послуг, відновлення його потенціалу та підвищення стійкості відповідно до сучасних макроекономічних викликів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Виконання дисертаційної роботи Місяйла В. М. безпосередньо відповідає проблематиці наукових досліджень ВНЗ «Національна академія управління». Зокрема, дослідження є складовою частиною науково-дослідної роботи: «Цифровізація соціально-економічних систем: сучасний стан та перспективи розвитку» (державний реєстраційний номер 0122U202056, 2022-2024 рр.), де здобувачем сформовано науково-методичні положення цифрової трансформації державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг, що містить зміст, інструменти, суб'єкти реалізації та очікуваний економічний результат передбачений в запропонованому адаптивному механізмі державного забезпечення формування та розвитку ринку консалтингових послуг.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації.

Ретельний аналіз емпіричної бази дисертаційної роботи, застосованого аналітичного інструментарію, здійснених математичних розрахунків та сформульованих висновків дає підстави констатувати високий рівень обґрунтованості та достовірності отриманих наукових положень і рекомендацій. Здобувачем органічно поєднано широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів для виконання поставлених завдань, зокрема: діалектичний метод, абстрагування і логічного узагальнення, системного аналізу, статистичних методів, статистичних методів, графічного аналізу, економетричного моделювання та методу найменших квадратів, коефіцієнтного та інтегрального оцінювання, методу статистичного проксі та інші. Особливої уваги заслуговує застосований автором сучасний апарат економіко-математичного моделювання, що включає метод статистичного

проксі для аналізу консалтингового сегмента за умов відсутності його окремого обліку в офіційній статистиці. Застосування статистично обґрунтованих методів відновлення відсутніх спостережень (зокрема, у контексті матеріально-технічного забезпечення розвитку молочного скотарства) дозволило зберегти цілісність аналітичного масиву та уможливило проведення моделювання навіть в умовах фрагментарності офіційної статистики. Математично коректне застосування зазначених методів на репрезентативних статистичних даних виступає надійним підґрунтям для верифікації отриманих результатів наукового пошуку.

Мета дисертаційної роботи, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та стратегічних напрямів державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг.

Логіка побудови дисертації є послідовною та науково вивіреною. Об'єкт і предмет дослідження визначені коректно, а поставлені наукові завдання утворюють цілісний алгоритм, послідовна реалізація якого дозволяє в повній мірі розкрити складну тематику роботи. Усі наукові результати, що становлять наукову новизну, та підсумкові висновки дисертації є тісно взаємопов'язаними і отримані автором особисто. З огляду на зазначене, наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Місяйла В.М., визнаються обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна отриманих результатів.

Реалізація визначених завдань дослідження дозволила дисертанту поглибити теоретико-методичні засади, механізми та інструменти формування і реалізації державної економічної політики розвитку ринку консалтингових послуг. Серед найвагоміших результатів, що становлять наукову новизну, варто виокремити такі:

- удосконалено архітектуру механізму державного забезпечення формування та розвитку ринку консалтингових послуг, яка на відміну від існуючих підходів, передбачає інтеграцію інституційної, економічної, інформаційної та цифрової надбудов як взаємопов'язаних структурно-функціональних складових механізму, упорядкування економічної взаємодії між органами державної влади, консалтинговими компаніями, суб'єктами підприємництва і громадськими інституціями та включення інструментів цифрового моніторингу, прогнозування і коригування заходів державної економічної політики відповідно до змін ринкового середовища, що забезпечує системне узгодження інтересів учасників ринку, зменшення інформаційної

асиметрії та підвищення адаптивності державної економічної політики до змін ринкового середовища;

- удосконалено теоретико-методичний підхід до оцінювання економічної цінності консалтингових послуг, який, на відміну від підходів, орієнтованих переважно на окреме визначення фінансового результату, задоволеності замовника або сприйнятої якості послуги, передбачає послідовне оцінювання потенціалу створення цінності за інтелектуально-аналітичною, цифрово-технологічною та індивідуалізаційно-адаптивною складовими, рівня фактичного впровадження консультаційних рекомендацій, отриманих економічних і нефінансових результатів та співвідношення одержаних вигід із сукупними витратами на придбання і впровадження консалтингової послуги, що дає змогу розмежувати потенційну та реалізовану економічну цінність консалтингу для суб'єкта підприємництва;

- удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання інформаційної визначеності ринку консалтингових послуг, який, на відміну від описового встановлення окремих інформаційних обмежень, передбачає формалізоване оцінювання рівня охоплення основних параметрів ринку офіційною статистичною інформацією та визначення оберненого коефіцієнта інформаційної невизначеності, що дає змогу кількісно ідентифікувати «сліпі зони» ринку й обґрунтувати пріоритетні напрями вдосконалення його статистичного, інформаційного та цифрового забезпечення;

- набуло подальшого розвитку теоретичні положення щодо організації інформаційного забезпечення державної економічної політики розвитку ринку консалтингових послуг шляхом обґрунтування інтеграції в єдиному інформаційно-цифровому середовищі розрізнених відомостей про нормативно-правові зміни, програми державної підтримки, фінансові інструменти, професійні стандарти, можливості міжнародного співробітництва та попит на консалтингові послуги, що створює передумови для зменшення інформаційної асиметрії, скорочення трансакційних витрат пошуку й отримання інформації та поліпшення координації економічної взаємодії між учасниками ринку;

- набуло подальшого розвитку теоретичні положення щодо систематизації консалтингових послуг у частині виокремлення додаткового комплексного виду – консалтингового супроводу релокації та адаптації бізнесу, який охоплює оцінювання доцільності релокації, вибір нової локації, юридичне і податкове консультування, логістичний супровід та організацію переміщення виробничих потужностей на етапах переміщення і відновлення діяльності

суб'єкта підприємництва, що дає змогу врахувати особливості функціонування бізнесу в умовах воєнного стану;

- набуло подальшого розвитку аналітичний підхід до дослідження структурно-динамічних змін ринку консалтингових послуг, який передбачає взаємопов'язане оцінювання динаміки світового й національного ринків, структури попиту, макроекономічних умов та сегментних диспропорцій, що дало змогу виявити відмінності між структурою вітчизняного та європейського ринків консалтингових послуг і сформувати аналітичне підґрунтя для обґрунтування напрямів державної економічної політики його розвитку;

- набуло подальшого розвитку напрями адаптації зарубіжного досвіду державної політики сприяння розвитку консалтингових послуг до умов України шляхом систематизації відповідних інструментів за критеріями інституційної сумісності, нормативно-правової придатності, ресурсної здійсненності, відповідності потребам суб'єктів підприємництва та можливості застосування в умовах воєнного і післявоєнного відновлення, що дало змогу визначити доцільні форми державної підтримки, інформаційного забезпечення, професійної стандартизації та стимулювання попиту на консалтингові послуги.

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики.

Прикладна значущість результатів дисертаційної роботи Місяйла В.М. визначається високим потенціалом їх використання в системі державного управління, у практичній діяльності підприємств сфери послуг та в освітній сфері для модернізації підготовки фахівців економічного профілю.

Результати дослідження отримали впровадження, зокрема у діяльності Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки для удосконалення інформаційно-аналітичне забезпечення процесів формування та реалізації державної економічної політики розвитку ринку консалтингових послуг, розширити можливості застосування цифрових технологій, підвищити ефективність інформаційної взаємодії між основними учасниками ринку та зміцнити методичне підґрунтя для прийняття управлінських рішень у сфері розвитку консалтингової діяльності (довідка № 37/05.01-Д-2 від 22.03.2026 р.);

Теоретичні та методичні напрацювання автора інтегровано в освітній процес ВНЗ «Національна академія управління», зокрема використовуються при викладанні дисциплін «Менеджмент» (бакалаврський рівень) та

«Стратегічний менеджмент» та «Системне управління та інформаційні технології прийняття рішень організаціями» (магістерський рівень), що підтверджено відповідною довідкою (акт впровадження від 15.04.2026 р.).

Аналіз представлених документів про впровадження та їх змісту дозволяє констатувати прикладну цінність дисертації та її спрямованість на вирішення актуальних проблем формування та розвитку ринку консалтингових послуг.

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях, зарахованих за темою дисертації.

За результатами дисертаційної роботи здобувачем опубліковано 3 наукові праці, які відображають його основні результати. Доробок дисертанта представлений у 3 наукових статтях у фахових виданнях України та 3 публікацій у збірниках матеріалів та тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Всі опубліковані праці одноосібні.

На захист виносяться виключно особисті розробки В.М. Місяйла.

Оцінка змісту та дотримання академічної доброчесності.

Дисертаційна робота Місяйла В.М. «Державна економічна політика формування та розвитку ринку консалтингових послуг» разом із науковими публікаціями здобувача свідчать про повне дотримання автором вимог академічної доброчесності. Робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; у ній наявні всі необхідні посилання на джерела у разі використання сторонніх розробок, тверджень чи ідей. Текст дисертації підтверджує прагнення здобувача подавати виключно достовірну інформацію щодо власних результатів, застосованих методик та інформаційної бази дослідження.

Зауваження та дискусійні положення дисертації.

Високо оцінюючи актуальність, оригінальність та загальний науковий рівень дисертаційної роботи, слід звернути увагу на деякі дискусійні положення та висловити такі зауваження:

1. Звертає на себе увагу певна структурна незавершеність та фрагментарність викладу аналітичного матеріалу на с. 54 та с. 56. Здійснюючи аналіз середовища функціонування ринку, автор спочатку надає перелік системних проблем ринку консалтингових послуг в Україні (с. 54), а вже за дві сторінки (с. 56), поруч із факторами стимулювання розвитку сектору, повторно

повертається до визначення основних проблем. На наш погляд, автору варто було б узагальнити зазначені положення у межах єдиного системного аналітичного блоку (або структурованої порівняльної таблиці), що дозволило б уникнути внутрішнього дублювання та забезпечило б більш чітку логіку викладу дослідницьких результатів.

2. Обґрунтовуючи репрезентативність часового інтервалу 2022–2024 років для аналізу сучасного стану вітчизняного ринку консалтингових послуг (п.2.1. дисертації), автор акцентує увагу на акумульованому впливі пандемії COVID-19 та воєнного стану. Разом з тим, для встановлення стійких структурних трендів, оцінки глибини падіння та потенціалу відновлення сектору обраний трирічний період є дещо обмеженим. На наш погляд, наукова та практична цінність аналітичного блоку суттєво зросла б за умови розширення часових меж дослідження (наприклад, охопивши ретроспективу за останні 5–7 років або допандемічний період 2018–2021 рр.), що дозволило б чіткіше виокремити докризову базову лінію розвитку ринку.

3. У п. 2.3 автор визначає основні економічні наслідки високого рівня інформаційної невизначеності на ринку консалтингових послуг. Зокрема, до них віднесено зростання трансакційних витрат суб'єктів підприємництва, пов'язаних із пошуком, перевіркою та вибором виконавця консалтингових послуг, зниження адресності програм державної підтримки, а також ризик неефективного розподілу бюджетних і грантових коштів. Водночас, на нашу думку, доцільно було б також врахувати такі важливі економічні наслідки, як стримування залучення прямих іноземних інвестицій і розвитку міжнародної співпраці, а також зниження мультиплікативного ефекту консалтингової діяльності для суміжних галузей економіки. Зокрема, недостатня прозорість та інформаційна «закритість» ринку можуть сприйматися іноземними інвесторами й міжнародними консалтинговими компаніями як ознака підвищених системних ризиків. До того ж, консалтингові послуги мають значний вплив на розвиток інших секторів економіки, оскільки сприяють підвищенню ефективності управління, цифровізації та конкурентоспроможності підприємств. Тому неправильний вибір консультанта або відмова від використання консалтингових послуг через недостатність доступної та достовірної інформації може негативно позначатися не лише на окремих підприємствах, а й стримувати підвищення продуктивності та конкурентоспроможності економіки загалом.

4. В таблиці 3.1. систематизовано основні напрями активізації державної політики сприяння розвитку консалтингових послуг, визначено ключові виклики їх реалізації, інструменти державної підтримки та перспективні

напрями удосконалення. В той же час для більш цілісної структури основних напрямів активізації державної політики важливо додати: інформаційно-аналітичне забезпечення ринку, цифровізація консалтингової діяльності та фінансово-інвестиційна підтримка. На наш погляд вони доповнюють уже визначені нормативні, кадрові, конкурентні та міжнародні складові державної економічної політики розвитку ринку консалтингових послуг.

Зазначені дискусійні моменти та зауваження не применшують наукової і практичної значущості дисертаційної роботи Місяйла В.М., а лише визначають орієнтири для його подальших наукових розвідок.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Подана до захисту дисертація Місяйла Василя Михайловича є оригінальною та логічно завершеною науковою працею, що присвячена вирішенню актуального наукового та практичного завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад та стратегічних напрямів державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг.

Роботу виконано державною мовою, а стиль викладення матеріалу відповідає академічним стандартам і характеризується структурованістю, послідовністю та логічністю. Сформульовані в дисертації висновки вирізняються високим рівнем достовірності й підтверджуються результатами практичних розрахунків.

Дисертаційна робота Місяйла Василя Михайловича на тему «Державна економічна політика формування та розвитку ринку консалтингових послуг» повністю відповідає вимогам, встановленим у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Місяйло Василь Михайлович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та
фінансів

ВНЗ «Національна академія
управління»

Петро ОВЧАР